

REGIONAL ECONOMIC POLICY IN EUROPE, Ulrike Stierle-von Schutze et al., 2008, Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 262 str.

Prikaz*

Europa sebe u budućnosti vidi kao Europu regija. U toj viziji nema podjela na bogati i siromašni, razvijeni i nerazvijeni dio. Kako bi se to ostvarilo, Europska unija ulaže golemo sredstvo u razvoj nerazvijenih regija putem svojih strukturnih fondova. Sredstva tih fondova udvostručena su nakon 1980-ih te postaju najveća stavka proračuna Europske unije. Zašto su neke regije bogate a druge siromašne? Kako ispraviti te nejednakosti? Koliko je Europska unija uspješna u ostvarivanju tog cilja? To su samo neka od pitanja na koje se daju odgovori u ovoj knjizi. Knjiga je podijeljena na četiri dijela i jedanaest poglavlja.

U pregledu knjige **Ulrike Stierle-von Schutz** daje prikaz faktora koji utječu na razlike u ekonomskom razvoju među regijama. Neki od njih su nepromjenjivi i djelomično promjenjivi faktori, ekonomije obujma, troškovi transporta i komunikacije te ljudski kapital. U ostatku knjige analizira se, primjenom modela i empirijskih istraživanja, kako pojedini faktor utječe na nejednakost među regijama.

Drugi dio, koji se sastoji od dva poglavlja, obrađuje problem konvergencije među regijama. **Angel de la Fuente** i **Rafael Domenech** u drugom poglavlju analiziraju utjecaj obrazovanja na regionalni dohodak u Španjolskoj. Njihovi rezultati pokazuju da razina obrazovanja i postojeća infrastruktura utječu na razinu dohotka. Međutim, postoje razlike između ta dva činitelja. Prinosi na obrazovanje veći su u siromašnijim, a prinosi na infrastrukturu u bogatijim regijama. Stoga je regionalnu nejednakost bolje smanjivati ulaganjem u obrazovanje, koje objašnjava 40% jaza u produktivnosti među regijama. U trećem poglavlju **Gabriele Tondl** i **Goran Vukšić** analiziraju činitelje koji dovode do rasta u novim članicama Europske unije. Na uzorku od 36 regija iz pet zemalja istočne Europe u razdoblju od 1995. do 2000. godine autori zaključuju da su izravna strana ulaganja i obrazovanje glavne lokomotive regionalnog rasta u Istočnoj Europi. Osim toga, autori nalaze dokaze o postojanju klastera, u kojima su bogatije regije grupirane oko glavnih gradova.

* Priljeno (*Received*): 18.11.2009.

Prihvaćeno (*Accepted*): 2.12.2009.

Treći dio, koji se sastoji od četiri poglavlja, istražuje logiku lokalizacije ekonomskih aktivnosti. **Pascal Hetze** u četvrtom poglavlju promatra utjecaj regionalne tehnološke razmjene na ekonomski rast i nezaposlenost. Autor se koristi modelom s dvije zemlje i dva sektora (tehnološkim i industrijskim), u kojima je rast generiran tehnološkim napretkom¹ u tuzemstvu i inozemstvu, te u kojima tehnološki napredak utječe na nezaposlenost putem razmještanja radne snage. Novost u ovom radu upravo je razmatranje utjecaja tehnologije na zaposlenost. Rezultati sugeriraju da nije jasan utjecaj ekonomske integracije na rast i zaposlenost. Jasno je da regionalna tehnološka razmjena dovodi do premještanja rada, a nezaposlenost će se pojaviti ako radnoj snazi nedostaju određene tražene vještine. Stoga autor predlaže da se u tim slučajevima primjeni asimetrična ekonomska integracija. Moguće je da se tehnološkom razmjenom poveća rast unatoč povećanju nezaposlenosti jer nova tehnologija može povećati produktivnost rada. Međutim, to povećanje produktivnosti ipak će biti ograničeno ako je radna snaga nekvalificirana. Stoga će dobiti ekonomske integracije biti ograničene nedostatkom kvalificirane radne snage. Ukratko, ako ne postoje strukturne razlike među zemljama, obje će zemlje imati koristi od ekonomske integracije. Međutim, ako postoje strukturne razlike (npr. ako jedna zemlja ima prednost u industrijskome, a druga u tehnološkom sektoru), onda troškovi i koristi integracije neće biti ravnomjerno raspodijeljeni. Drugim riječima, jedna će zemlja biti dobitnik, a druga gubitnik ekonomske integracije. Ako je, pak, radna snaga nekvalificirana, onda obje zemlje mogu biti gubitnici. U tim je uvjetima poželjnija asimetrična ekonomska integracija, u kojoj naprednija zemlja liberalizira oba sektora, a nerazvijenija zemlja samo svoj industrijski sektor. U petom poglavlju **Filip Abraham** i **Jan van Hove** analiziraju industrijski sektor u Belgiji kako bi otkrili utjecaj ekonomske integracije na razmjenu unutar industrije. U njihovu je modelu razmjena unutar industrije određena razlikama u obilnosti faktora – dohotka i tehnologije. Novost u njihovu modelu jest način na koji modeliraju tehnologiju. Autori ističu razliku između *input* i *output* mjera tehnologije. Nadalje, autori u svoju analizu uključuju i tehnološka prelijevanja.² Konačno, autori prave razliku između vertikalne i horizontalne razmjene unutar industrije. Njihovi rezultati pokazuju da su razlike u tehnološkim inovacijama i tehnološka prelijevanja glavni pokretači vertikalne razmjene unutar industrije proizvoda visoke kvalitete. Nasuprot tome, razlike u dohotku glavni su pokretač horizontalne i vertikalne razmjene unutar industrije proizvoda niže kvalitete. U šestom poglavlju **Hailin Sun** i **Luoping Sun** istražuju razloge stvaranja klastera. Njihovi rezultati pokazuju da klasteri smanjuju transakcijske troškove. Efikasnost industrijskih klastera najčešće proizlazi iz njihove sposobnosti da smanje transakcijske troškove koji su rezultat loše definiranih vlasničkih prava. U sedmom poglavlju **Ulrike Stierle-von Schutz** ispituje utjecaj fiskalne decentralizacije, odnosno porezne autonomije, na regionalnu specijalizaciju koristeći se OLS³ modelom i modelom fiksnih efekata.⁴ Nezavisne su varijable u modelu porezna autonomija, efikasnost, BDP po stanovniku, binarna varijabla za periferiju, broj stanovnika i broj patenata. Oba modela sugeriraju da porezna autonomija smanjuje regionalnu specijalizaciju. Nadalje, stanovništvom brojnije i perifernije regije s većim brojem patenata specijaliziranije su. Ostale varijable daju kontradiktorne

¹ Engl. *Research and Development*.

² Engl. *Spillover*.

³ Engl. *Ordinary Least Squares*.

⁴ Engl. *Fixed-Effects Model*.

rezultate. Rezultati dobiveni OLS modelom pokazuju da efikasnost nije statistički značajna, dok BDP po stanovniku smanjuje regionalnu specijalizaciju, što je iznenađenje. Obično se smatra da specijalizacija u sektorima s komparativnim prednostima pridonosi rastu i bogatstvu. No model fiksnih efekata pokazuje i to da su bogatije regije specijaliziranije, što je više u skladu sa standardnom ekonomskom teorijom. Osim toga, efikasnost također povećava regionalnu specijalizaciju. Problem ovog istraživanja jest to što autorica ne provodi Hausmanov test da bi utvrdila rezultate kojega modela treba preferirati.

Četvrti se dio sastoji od četiri poglavlja koja prikazuju iskustva i rezultate europske regionalne politike. U osmom poglavlju **John Bradley** i **Gerhard Untiedt** analiziraju utjecaj europske kohezijske politike na rast i zaposlenost u Poljskoj, koristeći se pritom trima makroekonomskim simulacijskim modelima. Jedan model (ECOMOD) pokazuje da europska kohezijska politika povećava rast i zaposlenost. Drugi pak (HERMIN) potvrđuje da kohezijska politika povećava rast i zaposlenost u fazi implementacije, ali dovodi do smanjenja rasta i zaposlenosti u fazi terminacije. Treći model (QUEST) pokazuje da kohezijska politika pozitivno utječe na rast u fazi implementacije i negativno u fazi terminacije, što su identični rezultati s onima dobivenim HERMIN modelom. Međutim, QUEST model pokazuje da kohezijska politika gotovo ne utječe na zaposlenost. Te razlike proizlaze iz različitih pretpostavki o funkcioniranju ekonomije, na kojima se ti modeli temelje. U devetom poglavlju **Michael Stierle** i **Anita Halasz** pokušavaju odgovoriti na pitanje u kojim će uvjetima strukturni fondovi Europske unije biti djelotvorni u ostvarivanju konvergencije među regijama. Autori odbacuju regresijsku analizu kao neadekvatan način pronalaženja odnosa između strukturnih fondova i konvergencije. Umjesto toga, koriste se makroekonomskim simulacijskim modelima. Prednost tih modela jest to da pokazuju kako strukturni fondovi utječu na agregatnu ponudu i potražnju u ekonomiji. Njihov je nedostatak da pretpostavljaju kako se sredstva iz strukturnih fondova uvijek namjenjuju za produktivne investicije. Koristeći se dvama modelima – QUEST II i HERMIN – na uzorku sedam zemalja istočne Europe, autori zaključuju da će strukturni fondovi pridonijeti konvergenciji samo ako su zadovoljeni određeni preduvjeti. Prvo, zemlje moraju imati razumne nacionalne politike, npr. odgovarajući zakonski okvir i dobre nacionalne regionalne politike. Drugo, sredstva iz strukturnih fondova trebala bi se koncentrirati u najsiromašnije regije i u sektore koji će ostvarivati rast, čak i ako to dovede do privremenog rasta regionalne nejednakosti. Treće, sredstva iz strukturnih fondova trebala bi se usmjeriti u projekte koji će najviše pridonijeti rastu i zaposlenosti. Ti se projekti trebaju određivati pojedinačnom analizom svakoga od njih. Posljednja dva poglavlja istražuju utjecaj europskih strukturnih fondova na regionalnu nejednakost u Španjolskoj. Španjolska je zanimljiv primjer jer je nakon ulaska u Europsku uniju, uz Irsku, Grčku i Portugal, najveći korisnik europskih strukturnih fondova. Osim toga, od svih tih zemalja Španjolska ima najdetaljniju regionalnu statistiku. Međutim, razlika među ovim člancima jest u metodologiji kojom se koriste. U desetom poglavlju **Santiago Lago-Penas** i **Diego Martinez-Lopez** primjenjuju regresijsku analizu i zaključuju da regionalne politike Europske unije nisu pridonijele konvergenciji među španjolskim regijama u 1980-ima i 1990-ima. Suprotno njihovim rezultatima, **Simon Sosvilla-Rivero** i **Jose Herce** u poglavlju 11. koriste se makroekonomskim simulacijskim modelom HERMIN i pokazuju da su strukturni fondovi Europske unije povećali godišnje stope rasta u Španjolskoj u razdoblju od 1989.

do 2006, i to s 2,37 na 2,75%. Jednako tako, strukturni su fondovi povećali zaposlenost za 2,07%. Konačno, produktivnost je povećana za 3%. Autori upozoravaju na probleme s njihovom protučinjeničnom analizom⁵ jer nije moguće znati što bi se dogodilo kad ne bi bilo sredstava iz strukturnih fondova, ali autori ipak vjeruju da su europski strukturni fondovi imali pozitivan utjecaj na rast, zaposlenost i produktivnost španjolskih regija.

Poljoprivreda u budućnosti neće uzimati najveći dio europskog proračuna, već će to biti kohezijska politika. Europa je predana cilju smanjenja nejednakosti među regijama. Najveći doprinos ove knjige jest to što osvjetljava podrijetlo tih nejednakosti, kao i načine na koji se one mogu smanjiti. Osim toga, mnogi članci uvode metodološke novosti. Međutim, knjiga nije metodološki koherentna, već se sastoji od članaka koji se koriste različitim metodologijama kako bi odgovorili na ista pitanja. Katkad su i odgovori oprečni, kao u 10. i 11. poglavlju. Zbog toga knjiga ne nudi nikakav akcijski plan, već svaki članak ima svoje preporuke. Zapravo, knjiga uopće nema zaključno poglavlje u kojemu bi se pokušali sintetizirati zaključci prezentirani u pojedinim poglavljima. Upravo je to najveći nedostatak knjige.

Ivan Grgurić, Belišće

⁵ Engl. *Counter-Factual Analysis*.